

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 25.—

VIDEM, 1. - 15. OKTOBRA 1954.

UREĐENIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm - Udine

Leto V. — Štev. 96

Naročnina: letna 500.— lir, 6 mesečna 300.— lir.

Na dan, na dan! Vstanite mi, junaki!
 Dovolj je spanja, pripašite meče!
 Na dan, na dan! Na vrage krvopivce...
 A moj je glas vpijočega v puščavi.
 Le tiki stoki, vzdihni zadržani
 šepečejo v odziv po mračnem groblju.
 Propal je narod moj? Breznadno kličem?
 Rojaki več ne vstanejo? Planjava,
 planjava širna, delež naš, planjava
 nekdaj slovenska, več ne bo slovenska?

Ivan Trinko

Deželna in občinska avtonomija in upravna decentralizacija

Uvodna beseda

Znano je, da so s padcem fašizma v Evropi prišle v krizo vse diktatorske države, katerih se je fašizem poslužil za politično reakcijo v notranosti in za svoje ekspanzionistične ozemeljske načrte. Po pravici so torej narodi označili in označujejo se sedaj vsako strogo centralizirano državno upravo kot enega izmed glavnih vzrokov s katerim se je zelo naglo izvršil prehod iz države liberalnega prefašističnega tipa do režima, ki je zanimal sleherno svoboščino, ki je zanimal najvažnejše pridobitve civilizacije, ki so bile smisel in smer razvoju človeške družbe v teku XIX. stoletja.

Zadostovalo je torej, da se je skupina pustolovcev polustila državnega aparata, da je prišla na vrh upravnih institucij, za usiljenje nove smeri državnemu življenju in s tem obenem tudi socialnemu življenju. Da bi avtomatično odpravili vsak zakoniti odpor proti nezakonitemu izrabljjanju in izsiljevanju izvršne oblasti, ker je edini organ ljudske zaščite na pravnem področju v ustavnem sistemu po albertinskem statutu parlament ali, da se točneje izrazimo, poslanska zbornica — če upoštevamo, da je senat predstavljal po svojem izvoru in svojem dejanskem sestavu samo in izključno voljo državnega poglavnika (kralja) v prvi dobi in voljo načelnika vlade v zadnjih desetletjih — je zadostovalo stalno ustrehanje tega organa ljudske volje, kar se je doseglo z znanimi zastraševalnimi metodami v cilju, da bi ta edina trdnjava zakonitosti in demokracije ne mogla služiti kot obramba ljudskih pravic in da bi se celo spremenila pod pritiskom nesilja, ki se je polagoma razširilo na vse količaj važne odseke državnega življenja, v ubogljivo in uslužno orodje zatiranja v rokah diktatorja.

Glede te diagnoze ustavne bolezni stare italijanske države se strinjajo danes vsi politični pisatelji in juristi demokratskega prepričanja in na splošno vsi državljanji, ki se jim ne toži po monarhiji in fašizmu ali ki ne hrepentijo po potni vzpostavitvi novih diktatur — novih samo v besedi, ker so tiranija in zatiranje že staro stvar na svetu in imajo dogodki zgodovine svoj pečat predvsem z ozirom na borbo proti njim in njihova veličina je odvisna samo od večjega ali manjšega uspeha doseženega v tej borbi.

Prav nič čudnega torej, če je bila, potem ko so spoznali in opredeliли bolezni, prva skrb naših ustavodajalcev ta, da bi temeljito spremenilo ustroj nove demokratične države z vključitvijo novih institucij v ustavnem sistemu, to je novih ozemeljskih ustanov, v katerih bi prišlo bolje do izraza politično in javno življenje italijanskih državljanov in ki bi istočasno jamčili široko decentralizacijo upravnih funkcij, ki so rezervirane državi. Na ta način bi dali tudi manjšim upravnim enotam — občinam — nov judičen položaj, ki bi temeljil na upravni avtonomiji ozemeljske enote.

Taka preobrazba prvotnega položaja, izvirajoča iz globoke zgodovinske krize, ki je grozila, da bo dokončno pokopala vse stare strukture je pokazala obrise svojih značilnosti prav v zadnjem trenutku, ko se je s težko pasivno postavko zaključilo eno poglavje zgodovine in se odpira drugo, ki postavlja pred nas, kateri živimo v njem, velikanske odgovornosti.

Zaradi številnih vzrokov, ki nima smisla, da bi jih tukaj podrobno proučili, ker bi nas to zavedlo predaleč, toda ki so kljub temu prisotni v naši zavesti in v zavesti velikega dela državljanov, prav gotovo ni mogoče trditi, da so se ustavodajalec in vlada podvizi, da bi izvedli

Kako so bili prevarani naši emigrantje

Pred nekaj leti je odšlo na pobudo nekega brezvestnega špekulantja iz Platnišč, in v kroniki naših časopisov se je o tem mnogo govorilo, na desetine družin v Braziliju. Upali so, da bodo tam našli srečo, odnosno, da bodo našli delo, ki bi jim zajamčilo možnost življenja, ki je niso imeli tu na naši trpinčeni zemlji. Naši Benečani so prodali tisto malo kar so imeli, če pa niso imeli ničesar, so si izposodili pri sorodnikih in prijateljih denar, ki je bil potreben za plačilo potnih stroškov. Ko pa so prispleli v Brazilijo so sponzori prevaro, katerežev so postali. Tam niso našli dela, ki bi jim zajamčilo vsakdanji kruh, ampak pusto in neobdelano zemljo, brez stanovanj, brez cest, zemljo, o kateri je misil goreči špekulant, da jo bo napravil rodovitno izkoriscenec pri tem izvršeno dejstvo, ker naši nesrečni Benečani niso imeli niti denarja za povratek domov, niti doma, ki so ga prej imeli.

Zgodilo se je, da so se te desetine družin, po mesecih in mesecih težkih dogodivščin, po mesecih in mesecih molevanj pri italijanskih konzularnih oblasteh v Braziliji, končno vrnilne na državne stroške v Italijo.

Toda ko so se vrnili, niso imeli kamiti, ker niso imeli več ničesar. Zato je bilo potrebno poiskati drugo pot, ponovno pot izseljeništva, toda ne na tak način kot v Braziliji, da bi lahko znova začeli graditi lasten dom. Toda zgodilo se je, da je na njihovo prošnjo za odhod v

Francijo ali Belgijo, kjer bi si lahko zaslužili vsakdanji kruh, odgovorno ministrstvo za zunanje zadeve odgovorilo, da bodo lahko dobili potni list za inozemstvo samo takrat, kadar bodo povrnili državi potne stroške, ki jih je imela za njihov prevoz iz Brazilije domov. Kaj naj torej storijo? Tu je grozila stalna brezposebnost, v inozemstvo jim je pot zaprta. Kdo je imel prijateljska poznanstva, je našel denar na posodo, da je plačal ta dolg. Nekateri, ki so imeli kakšno hčer, so jo poslali za služkinjo v razna italijanska mesta, da bi na ta način prisli do potrebnega denarja, drugi zopet so skrivaj odšli v inozemstvo, da bi ne umrli od gladu. Nikomur pa ni prišlo na misel, da bi pomagal tem ljudem, ki so bili tako težko prevarani.

K temu dogodku, o katerem smo mislili, da je bil dovolj poučen za naše ljudi, da se ne bodo več pustili prevarati, se je sedaj pridružil še eden. V podobnem, če ne morda celo v slabšem položaju se po prihajajočih poročilih nahaja na stotine delavcev, ki so pred nekaj meseci odšli v Kanado, kamor so jih poslali s posredovanjem zloglasne organizacije ACLI. Gre za tiste uboge delavce, ki so jih prepeljali čez ocean celo z letali, o katerih smo tudi mi pisali pred mesecem in so jih pri njihovem odhodu pozdravili celo najvišji predstavniki pokrajinskih in državnih oblasti. Prišli so v Kanado misleč, da bodo tam našli delo in so imeli pri tem tudi precejšnje stroške. Sedaj

pa pišejo, da tam niso našli dela, ampak bedo. V tej oddaljeni deželi so jih prepustili samim sebi, in sedaj hodijo od enega kraja do drugega ter prosijo za delo. Nekateri od teh delavcev so pisali domov in prosili, naj jim pošljejo denar za povratek.

Spričo teh dogodkov se moramo vprašati, kako je mogoče iti še naprej po tej poti, če neka vlada, kakršna je naša, dovoljuje, da pošljajo njene državljanje v podobne pustolovščine. Izseljeništvo je treba zaščiti na drugi način in nesmiselno je, da se pušča na tem polju pobudo v rokah zasebnikov in zasebnih organizacij, kot se godi v Italiji in o čemer nam vsak dan poroča dnevna kronika, ki govorja o škodi izseljenec, ki so verjeli brezvestni propagandi predvsem zaradi dejstva, ker tukaj na noben način ne morejo najti dela. Na njihov račun in v njihovo škodo se organizirajo prave sleparje in prevarne.

V poslanski zbornici in v senatu so bila stavljena vprašanja vladi v tej zadevi. Odgovori nam niso znani. Vendar smo moramo potrebno opozoriti naše ljudi, naj ne poslušajo mamiljivih besed, s katerimi jih hočejo pregovoriti, da bi zapustili svojo rodno zemljo, če nima prej jamstev, da bodo dobili delo in zasluzek. To poudarjam še predvsem, ker smo zvedeli, da se je še na stotine drugih naših delavcev prijavilo za izselitev v Kanado. Preden bodo odšli v to deželo, ki jim ni poznana, preden bodo sprejeli takšno odločitev, je treba stvar premisliti. Doživljaji v Braziliji in v Kanadi naj bodo v pouk.

Pri tem moramo poudariti, da izseljeništvo ne reši ničesar. Tuje delavce pov sod izkoriscajo in sleparje. In mi iz Beneške Slovenije smo tisti, ki moramo bolj kot katera koli druga pokrajina Italije nositi v tem oziru posledice.

Končno koncev pa Beneška Slovenija ni tako revna, da bi tu ne mogli živeti. Naša dežela je stisnjena med dvema mejama: jugoslovansko in avstrijsko. Navezati moramo trgovske stike z našimi sosedji, poskušati moramo poslati našo brezposelno delovno silo v tiste kraje, ki so vedno dali našim ljudem zasluzek že od davnih časov. Oddaljene dežele, zlasti one onkraj morja, nam danes ne morejo nuditi drugega kot prevaro, za kar so do kazgraj navedena dejstva.

Oblasti bi tudi morale v tem pravcu usmeriti naše izseljence, ker so v primeru, da jim gre slabo, zelo blizu svojega doma.

Sporazum o Trstu podpisan

V tork 5. t. m. ob 13. uri popoldne je bil v Londonu podpisani sporazum o Trstu in o Tržaškem ozemlju. Kot znamo, so pogajanja o razdelitvi Tržaškega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo trajala več mesecev in so jih vodili Anglo-amerikanci.

Besedilo sporazuma, o katerem bomo podrobneje poročali v naši prihodnji številki, je bil objavljen istega dne ob 17. uri v Beogradu in Rimu. Sporazum predvideva izročitev uprave cone A Italiji, dočim ostane cone B Jugoslaviji, ki poleg tega dobije še nekatere vasi cone A v miljskih hribih. Predvidena so tudi jamstva pravic narodnim manjšinam, medtem ko postane tržaška luka mednarodna v smislu, da bo bodo prosto uporabljale vse države, vključno Jugoslavijo. V smislu sporazuma bo italijanska vlada na predlog Jugoslavije takoj sedaj sklical konferenco držav, ki so gospodarsko zainteresirane v Trstu, da bi se pomenila zlasti glede uporabe tržaške luke.

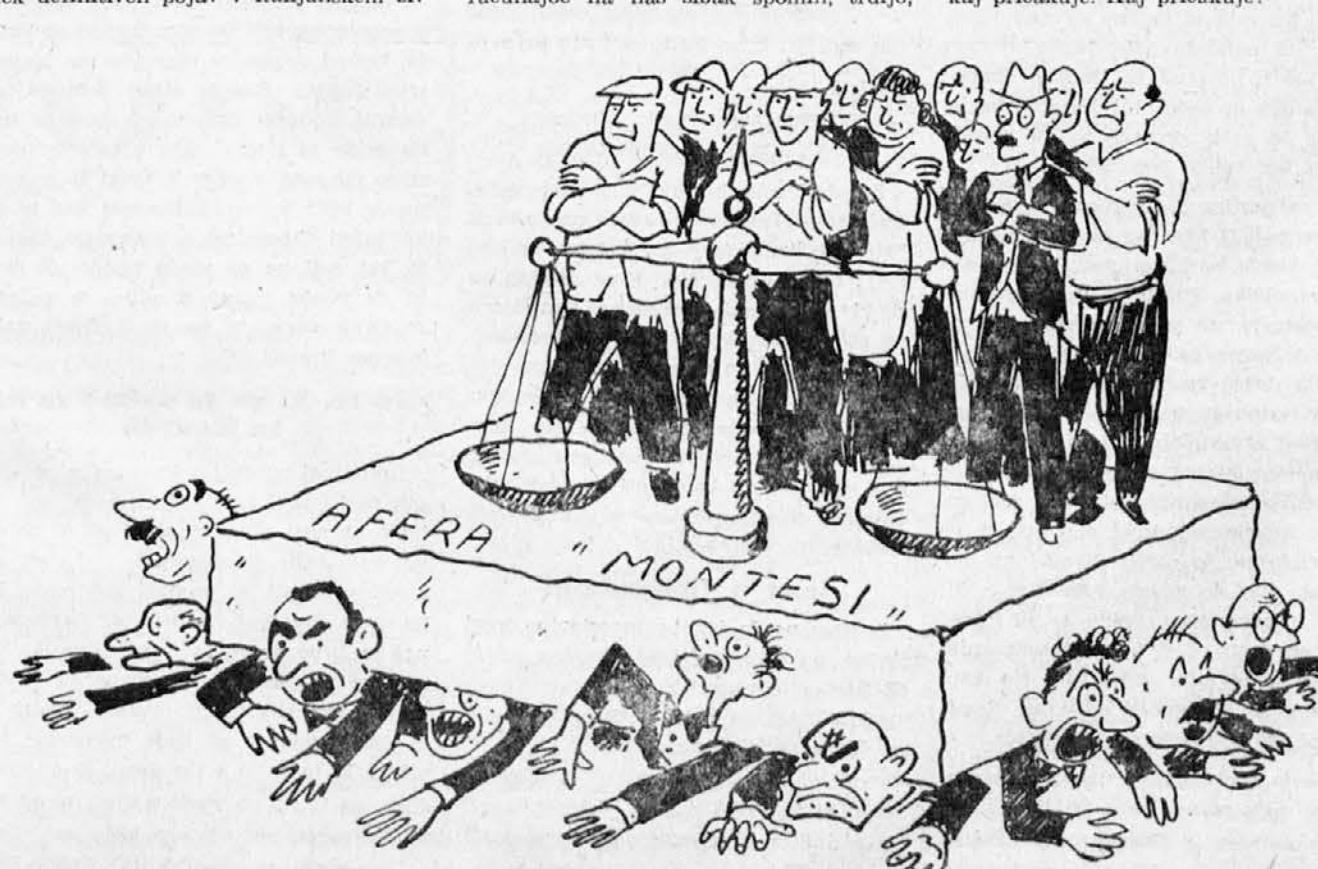
Afera Montesi in ljudsko mnenje

Končno ima Italija nekoga sodnega uradnika kot je treba, ki se ne bojni nikogar in prezira vse tiste, kateri misljijo, da ga bodo lahko ovirali pri njegovi preiskavi in iskanju popolne resnice v aferi Montesi.

Njenime je, da so v tem zahtevi,

da so vedno zahtevali naj se napravi pravica. To so delali vsi kompromitirani funkcionarji, ki so hoteli udušiti afero Montesi ali afero svojih kolegov, ki so bili v njej kompromitirani. To so storili politični možje, ki so mislili, ali so fingirali, da s tem delajo uslužbo državi, ko so vse sredstvi hoteli zmanjšati vso zadevo. To nadaljujejo še danes, ne da bise pri tem zavedli, da je prav zaradi takega njihovega zadržanja ta zadeva postala velikega političnega pomena. Gre namreč za to, da bi izvedeli če je v Italiji pravica enaka za vse in če se bo lahko še naprej toleriralo korumpirane in korumpirajoče metode.

Narod pa pri vsem tem opazuje in ne kaže pričakuje. Kaj pričakuje?

SV. PETER SLOVENOV

Kaduò bo kupovou sadà od nas kostanje?

S tjem, de so zaperli u Cedadu fabriko tanina, je bila zadana naši dolini veitka škoda. Kakor znano je u naših krajin use poumo kostanjevih gozdov, katjerih les so naši ljudje prodajali u to fabriko an zanj dobivali lejpe soude. Sjekanje kostanjevih gozdov se je varšilo posebno u zadnjih ljetih u zlo veliki mjeri, ker so tista drevesa ušafala boljezen kankar.

Desetine taužentu ton kostanjevega lesa bo od sadà naprej ležalo po gozdovih ne de bi od njega imjeli kajšen profit, nasprutno, djela se velika škoda. U naši okuolici nje nobednega, ki bi kupovau kostanjeu les, ker se ta nuca predusem za tanin.

Naši šindiki so pošjal pismo u katjrem so autoritadi razčilj kajšno veliko škodo bo tarpela Nadiška dolina za voj zapertja tiste fabrike. Več stuó dje lucu bo ostalo brez djela an tuó gih pred zimo, kar je zasluzek narbij potrjeban.

Troštamo se, de autoritadi boju zastope kritično situacijon naših krajev an de boju se interesirale za odprtjet fabriku u Cedadu.

NOVA CJESTA ŠPETER-KLINJE'

U nedeljo 26. setemberja je bila inauguracion novonarete cješte, ki peje iz Špetra u Klinjé an Koredu. Ljudje so te ga djela zlo zadovoljni, saj jim bo od sadà naprej dosti olajšano djelo an živejne. Nič več ne bo trjeba nositi na harbu težkih brjeman an hoditi po slabih poti, sadà se bo paršljo lahko u tiste vasi z vozovi an kamponi.

Za gradnjo tiste cješte je use stroške krila naša občina an tuó je približno en milijon an pou lir.

GRMEK

Kanada jih je ogojufala

Dne 29. avosta je zapustilo svoj duom an svoje družine šest djelacev iz našega kamuna. Sli so čez ocean s trebuhom za kruhom u Kanado. Kadar so se poslavljali od svojih domaćih so bli usi vesjelega sarcá, ker so se troštali, de boju u novi daželi ušafal djelo an dobar zasluzek. Pred dnevi pa smo na žalost zvjevali slabo novico, de tisti emigranti nje so ušafal u Kanadi objubjene dažele. Kar so paršlji čez ocean nješo jim dal djela kot je pravilo na kontratu an zatuó je več od njih obupalo. Nekatjeri so pisali damú, de bi se radi varnil, a nješo soudi so tajno dougo pot.

Naši ljudje so zarjes nesrečni, ker tudi tistim, ki so sli lansko ljetu u Kalendonio an Avstralijo se je gih takuo zgodi. Kar so bli še par hiši so jim objubil djelo an dober zasluzek, kar so pa paršlji u namenjen kraj, jih je pa čakalo tardo djelo an lakota. Nazaj ne morejo, ker ne zasluzijo tarkaj, de bi se plačali vožnjo.

TELEFON U TOPOLOVEM

Pretekli tjedan so napejal telefon u Topolovo. Ta telefon pa bo služu samo tamkajšnjem financarjem. Ljudje pravijo, de je velika škoda, de nješo u istem času napejali telefon tudi domaćinom. Če bi nucali iste palje, an tuó se da lahko nadrti, bi bli stroški veliko manjši an ljudje, ki so že itak odrjezani od sveta, ker nješo cješte, bi si s tjem dosti pomagali.

Naš kamun naj bi se interesiru za tole rječ, saj so po dosti drugih vaseh Beneške Slovenije napejal telefon an je za napejavo daržava krila use stroške.

ROKO SI JE ZLOMU

Pred dnevi je padu iz stolice Tomazeti Pavel, Hlipežu po domaće, star dve ljeti an si par padcu zlomu pravo roko. Starši so ga pejali u čedadski špitau, kjer se bo muoru zdraviti več časa. Puobču želimo, de bi hitro ozdravu.

HLODIČ — Za ojesto, ki so jo začeli djetati že lansko ljetu do glavne ceste do Platca je daržava dala še 900.000 lir. S tjem denarjem boju zgradili še en košček cješte.

GORENJE BRDO — U soboto 25. septembra smo imjeli novice v naši vasi. Oženila se je 20 letna Marija Trušnjak z Marjanom Scignoro iz Dolenjega Brnasa. Mlademu paru želimo srečno an veselo skupno življenje.

DREKA

Smartno se je ponesreču

Kar se je враču pruot svojemu duomu je Dreščič Ivan iz Dreke takuo nesrečno padu, de se je zvaliu u potok, kjer je našu smart. Ponesreču se je blizu Pačuha

IZ NAŠIH VASI

Sv. Lenartu, ki je bio oddaljen od Koziće dobro uro hoda.

Ni dougo od tega, de je umarla Cernota Alojzija, stara 80 ljet, iz Kozice. Po greba se je udeležilo dosti ljudi, saj je bila ranca dobra žena an poznana po usej okuolici.

CEMUR — Umarla je Vinjuda Tomazeti, stara 69 ljet. Družini pokojne izrekamo naše sožalje.

GORENJA MJERSA — Rini Žnidaršič, Štegarjevi po domaće, se je rodila čečica. Materi an novorojenki želimo poumo zdravlja an veselj.

TIPANA

Debeleži no ne boju pošijali otruok škuoli

Ljetos Debeleži no njemajo škuole. Njih otrok no muorejo pošijati se učiti u Karnahtu ali tu Viškoršo, ki so deleč no dobro uro hodā. Autoritadi so zaperli škuolo s pretvezo, ki to je maso malo otruok an ki zavoj tega to se jim ne splača. Na ljepta skuza to je še tale. Ma tele bot ne vjemó, če na bo autoritat jo špuntala. Debeleži so se ložli usi dakorda za ne pošijati škuoli njih otrok ne tu Viškoršo ne tu Karnahto, zak no vjedó, ki to je druzih vasi par kunfine, ki no majó mankuj otruok an so jim škuolo dati.

Dan pražemplen, to je dosti paže tu provinciji od Gorice, eju k' no majó slovejske škuole, so nadili škuolo taljano še če so bě kuj tri fameje taljane, ki so imjeli use skop kuj štjeri ali pet otruok. Zakuó so itako nardili? To nje težko za jo dinovinat. Ce to nje bo ne škuole slovejske tu vasi, sigurno nješo bli nardili škuolo za pet otruok. Tu Debeležu, ki to je desat otruok, ma ki no njemajo slovejske škuole, an no bi tjeri mjeti dirit jo mjeti, zak kostitucion na pravi, ki usaki citadin o má dirit beti naučen tu suoim maternem jeziku, no nejejo dati nanješ škuole taljane.

Ljepta politika to je še tale. An zat no cjejo, ki smo usi dnaci pred štadom. Vjerjejta jim! Mankumal, ki judje no nješo štupidi tej, ki no naše autoritadi školastike kudajo. Donas no vjedó, ali so začeli vjedati kuó no majó za ne dirite. Dirit te je te beti tratani usi dina, ne glede na jezik, ki no čekarajo par svej hiši, zak pred štadom ve djelamo usi naš dovez: plačuvamo tase, djelamo soudat, rišpetamo lečé an itako indavant. To leč no jo poznajo še Debeleži an četá vidati, ki no če mjeti oni ražon.

Intant tu Debeležu e se formou dan komitat, ki u pobjera fjerme za odprtjeti na škuolo privano, ma ne taljano, tej, ki o bi tóu tikeri kudati. Ce no boju usi

Muzac u bi muoru beti pais, kjer no najlyje stoju tu našim kumunu. Kle izvjera Ter, kle ve mamó čedeno muških hor, ki so znane po cjelem Farjulu, kle ve mamó te najbujoše uode cjele doline an planjava, ki od Muzca na se rastjega do Tanameja, to je 'na teh najljehi od cjele provincije za kampegje poljete. Ki to bodi use tuole organizirano, ki na bodi nareta 'na dobrá propaganda po Farjulu, Muzac u bližu diventati dan turistični center, ki u bi tóu invidjati Karnijo, Kanalsko dolino an buohvje kaj drugih krajev.

Na žalost to nje itako. Kle par nas to

NEME Žalostna obljetnica

Dnevi 29., 30. setember an 1. otuber 1944 so bli za nas najbuji strašni dnevi, kar se jih nahordá naša štorja. U tjeh dneh, tuó to je pred 10. ljeti, so nacifasti nardili iz naših hiš horeče bakle, itako k' od naših domaćij to nje reštalo drugega kot veliko pogorišče.

Kar so partizani s pomočjo domaćih judi prehnali iz Nem an okuolice nacifasti horde, so Neme postale na mala libera republika. Tuó te je itako urabljalo okupatorje, de so parpravili plan za uničiti do zadnjega čantona to vas. Partizani so dobró vjedali, s kemí no majó čefá an zatuó so konsejuali judem, naj utekó prej k' no morejo. Judje so u velikih skupinah bježali o horeski vasi an nesli za sabo le najbuji potriebne redi za življenje. An rjes žej drugi dan, tuó to je 29. setemberja, so paršlji SS-uci an zažgali uso vas do zadnje hiš. Tezje, ki nješo u pravem času utekl, so bli internerani an dosti od njih se nješo uarnili več. Tuó te bō nekaj strašnega. Ne douho potém so okupatorji odšli an Neme so reštale še dougo časa le pogorišče.

Donas je vas skuaž usi obnovjena an to se malo pozna, k' ne tle divjala tekastrna uéra, a rikorda na te strašne dni u se nje an u se ne bō maj zbrisou. Ljetos te pasalo desat ljet od tjeh strašnih dni. Judje so žalostno hodili po Nemah

Izlet u Jugoslavijo

Iz Nem na če jeti tu Jugoslavijo drugi tjedan, na tridneuni izlet, skupina 40 judi. Izlet e bi organiziran od turističnega urada UTAT na pobudo domaćih. Vijač no če ga narditi z autobusom, ki ga je dala a disposicijon domaća dita Comelli. Te to je te parvi skupni izlet, ki so ga organizirali za Jugoslavijo ta na Farjule odkar ne finila uéra. Ljepo to bi tjele biti, ki no uzomita dnake inicijative še druge vasi.

FOJDA Javna djela

Za gradnjo nove cješte, ki bo vezala Fojdo z gorskimi slovenskimi vasmis Pedrož, Podklap an Podcerkev so bli dodeljeni 4 milijone lir. Drugih 2,500.000 so dedelili za gradnjo kasarne finančnih stražnikov u Čeneboli an 2 milijona lir za gradnjo cjerkevnega turna u Podklapu.

Na kumunu so druge pratike u teklu za dobiti od kompetentnega ministristva potreben denar za asfaltirati cješto, ki iz Fojde na peje u Videm.

TAVORJANA

HUDO NEURJE POUZROČILO VELIKO SKODO

Zadnje dni setemberja je huda ura zadalna našemu kumunu tako škodo, ki judje je ne puomno. Uodá je odnesla mostove, razrila cješte, potuzrcila plaze an use puoje poškodovala. Se računa, de škoda znaša približno 50 milijonu lir.

Posebna komisija, ki so jo sestavljali domaći ljudje, je šla u Videm na prefekturo uprašat za pomuoč. Zaenkrat so oblasti objubile, da boju skarbjele za cješte popravit, za drugo pomuoč boju muorli čakat kaj bo odguariu governo.

AHTEM

POPRAVILA NA CJESTI AHTEM-SUBID

Pokrajinska uprava (Amministrazione Provinciale), dakorda z našim an tipajskim kumunom, ne delibera popraviti cješto, ki od Ahtema na peje tu Prosnid.

Djelo no če ga dati dnemú »Cantieri di lavori«, tuó to se pravi, ki djelouci, ki no boju ta na tej cješti djelati, no če jim dajati za plačo 500 lir na dan. Sevjeta, ki tuó to nje jušto, ker dan djelavec o bi móu dirit beti plačan tej, ki o meretá, po sindikalnih tarifah. A tuó to ne vejá za naše judi, zak so usi dižokupani. Itako ali no muorejo sprejeti to ponudbo ali paj še teha ne mjeti.

BRDO

Muzac, zapuščena vas

e use zaspreno. Majedan u se ne interesá za storiti spoznati tu naš tekaž ljevi čantoni. Itako, judje, ki no žive tu Muzce no patišajo veliko mizerjo, ker njih zemja na ne daja majednega pardjelka, z drugzem krajom to paj nje majednega djela. Muženji no muorejo takoviš štantati buj kuj majedan drugi pais od našega kumuna.

Ne moremo kapiti kako te tuó, ki autoritat, posebno naša autoritat kumunal, na ne vidi tega, saj usaki človek u more vidati kako no tarpe te božji judje. Ve vjemó, ki kumun u njema s kjem za jim pomati, ma s tjem to nje rečenó, ki to má pustiti no uás zapuščenó, posebno kar ve vjemó, ki na má use pušibilidati za se ekonomsko razviti. To koventá no mar dobré uóje od strani tjeħi, ki no nas raprežentuajo. To koventá se interesá, to koventá studjati, kako to má rišvolerti ekonomski problemi naših judi. Tuole, ki u muore narditi? Naši možje, to se kapišá, ker od drugih ve njemamo an no moremo čakati. Kar to e kej dobrega za narditi, bodimo sigurni, majedan u nas ne pride za giaketo ulačit, tuó ve muoremo mi sami narditi. Foresti ta h nam no če priti an no hodijo kuj kar te za kej mjeti, táboto nu nas poznajo, kar te za kej datu no ne vjedó nantej če smo ta na svjetu. Zatuó zbudimo se an naj se zbrude tezje, ki no majó dovez naše interese braniti.

Za te, ki so se upisali za iti tu Kanadá

Dosti judi od našega kumuna so se upisali za iti tu Kanadá, kudoč, k' no če taže obrjeti salame pronta an k' to će koventati kuj je disbesiti. Nekateri so začeli ponujati za prodati tuó malo, ki no majó. Prej kuj narditi take stampenje naj se ljepo prepensajo, ker Amerika to nje več ta danbotnja. Djelouci, ki so šli tu Kanadá duá ali tri mjeseca nazat iz drugih kumunou od naše provincije no pišejo, ki taže to e zlo slabu, ki so brez djela an ki no ne vjedó s čem se preživeti. Nekateri so pisali ta kiši naj jim pošjejo soute za nazat priti. Zatuó ne stojimo se naati se mijeti tu klješče anjelé, ki ve vjemó kako to e.

GORJANI

Kriza u kumunkem konseju

Naš kumun e pretekla ljeta zaprosiu autoritadi, ki no priskočita na pomuoč za več jaunih djel, ki so neobhodno potrebna. Obečano te jejm bó, ki to če bete use nareto, a na žalost fin donás gorjanski kumun u nje jé se no palanko.

To se kapli, ki tu takem stanju, naša ministracijon kumunal na ne morejeti indavant. Zavoj tega so se majoranča konsejerje ložli dakorda, ki če no ne boju dale u kratkem času kako pomuoč kumunu, no če dati dimišioni, ker te dabant urdit kumun, če z drugim krajem autoritadi no nejčejo priti priotem s kačko pomočjo.

Breg to je ta zadnja slovejska vasprioten soncu zat. Tu naši vasi u finiša slovejski svjet, ker od kle indavant u začne latinski svjet. Smo itako ta zadnja vas. Na žalost paj smo te zadnji še za druge reči. Naša vas na e brez električne luči, brez cješte an brez škuole.

Par nas ve muoremo prenašati use ta na harbutu, si svetiti par petrolju an naši otroci se učiti tu njem toblade to more rejči. Majedan u se ne interesá za. A kaj timpa to májeti indavant še takolé? Te rjes, ki smo mala vas, a ker smo že tekaj deleč od sveta, skriti med horami, naj nam da autoritat mít za se povezati s svetom. Če ve bomo brez cješte, brez luči an brez škuole, čemó simpri beti te zadnji, čemó simpri beti odcjepjeni od sveta.

NOVA CJESTA

Pretekli tjedan so začeli djelati novi cješto, ki iz Tipane na če pejati u Zaslarje. Ta cješta na če predusem servitati judem za prevoz puojskih pardjelkou an sena iz tega kraja. Domačini, ki no djelajo to cješto no nješo plačani po sindikalni plači, ma no jim dajejo oku 600 lir podne.

VICEPREFET MED NAŠIMI JUDMI

Naši judje so začeli horcolati. An no njemajo nanje tuarta. Te

LOVRO KOŠIR

OB 150-LETNICI ROJSTVA

oče poštne znamke

Letos smo Slovenci praznovali pomembno obletnico moža, katerega ime bo za vedno zapisano v spomin človekovega napredka. Ta mož je Lovrenc Košir, ki je s svojo idejo uvedbe poštne znamke pomenil svetovni poštni promet.

Lovrenc Košir je bil sin kmeta iz Spodnjega Luša pri Škofji Loki in se je rodil dne 29. julija 1804 leta. Otroška leta so mu potekala v brezkrbnosti, a pokazal je že v zgodnji mladosti nadarjenost. To je napotilo njegovega očeta, katerega so težile tlaka, desetina in druge tegobe, da je poslal sina v šolo. Petnajstletnega dečka je pripeljal v ljubljansko gimnazijo in je bil vedno med najboljšimi učenci. Po končanih študijah je leta 1828. zaprosil za službo pri pomorski akademiji v Trstu. Njegova prošnja pa ni bila uslušana in zato je sprejel službo pri vojaškem preskrbovalnem uradu v Ljubljani. Toda že naslednje leto je prestolil v civilno državno službo kot računski ingerisat pri Guberniju Ilirske pokrajine v Ljubljani. Zaposlili so ga v poštnem računovodstvu ter pri posestnem in davčnem poslovanju. Služil je tudi pri dvorni pošti na Dunaju. Novembra in decembra 1832 je sodeloval pri komisiji za vpeljavo avstrijske poštne manipulacije v Milanu. Za svoje izredno delo je bil Košir dvakrat nagradjen. Takrat je Lombardsko-beneško kraljestvo po Napoleonovem odhodu pripadalo Avstriji. V tistih časih so še poštni sli prenašali pisma in sprejemali kot pristojbinsko takso za dostavljenia pisma v gotovini. Te takse so bile precej visoke, ker se je pristojbina zaračunava pod postaje oddaje do namenjenega kraja. Pri takem poslovanju so se dogajale tudi razne nepravilnosti; vse to je težilo Koširja pri njegovem uradnem poslu, ko je moral po spiskih, ki so jih poštne postaje pošljale poštenu računovodstvu, preračunavati pravilnost zaračunavane in pobrane pristojbine za vsako takrat poslano pismo. Košir je začel razmišljati, kako bi se ta postopek poenotil. Ob svojem razmišljjanju je delal načrt in o njih govoril z ljudmi svoje okolice. Ta njegova zamisel je prišla med svet tudi izven meja tedanje monarhije.

Še pred koncem leta 1835. je Košir svoj načrt poslal dvorni komori na Dunaj. Avstrija, ki je bila v težkem finančnem položaju, ni bila naklonjena novotarijam in je zato sprejem in uvedbo Koširjevega predloga odklonila.

Medtem je leta 1837 Rowland v Angliji predložil svoj osnutek za znižanje poštne tarife in poenotenje poštne reforme angleškemu parlamentu. Ta predlog je bil sprejet. Za olajšanje zaračunavane pristojbine je bila leta 1840. vpeljana — poštna znamka. Koširja so te vesti iz Anglije vznemirile, zato se je s prošnjo obrnil na avstrijskega cesarja naj avstrijska vlada zahteva vsaj prvenstvo za uvedbo poštne znamke. Prej pa je negativen odgovor.

Razne države, n. pr. Švica, Amerika, Francija so posnemale Anglijo v poštni reformi. Zato je leta 1848 finančno ministrstvo pozvalo Koširja, naj predloži nov predlog za poenotenje poštne tarife.

JOSIP JURČIĆ:

JURIJ KOZJAK

SLOVENSKI JANČAR

Iz te zamišljenosti ga prebudi modroški sin, vpraša: »Oče, kdaj greva v Štěčno po očeta Bernarda, ki me bo brati učil, kakor ste rekli?«

»Jutri,« odgovori oče.

»Kajne, jaz pojedim z vami?«

»Ako boš priden, odgovori oče.

Pride pa v tem času stara hišna niznanjat gospodarju, da je vratar odprl tujemu gospodu. Precej odide gospodar gosta sprejemat in po starci navadi gostit. Stara služabnica pa se usede h gospodiču in jame z urnim ženskim jezikom razkladati stare pravljice in pripovedi mlademu dečku, ki ga je nekdaj pestovala in ljubila bolj, kakor da bi bil njen.

Medtem najde gospodar Marko v svojem gradu starega znanca iz mladih let, ko je bil še na vojni v nemških deželah. Nič navadnega ni bilo, da je prišel iz daljnih krajev prijatelj prijatelja obiskat. Zato se je tudi Marko Kozjak začudil,

Košir na ta poziv odgovarja, da je že pred 13 leti stavljal tak predlog; dne 22. septembra istega leta je avstrijska vladata za vso monarhijo sprejela nov poštenski sistem in vpeljala leta 1850 poštne znamke.

Ker se je trdilo, da je dal Anglez Rowland pobudo za poenotenje poštne tarife in uporabe poštne znamke, je leta 1858 Košir nastopil s trditvijo, da je pravi zamislec poštne reforme on sam. Zaradi te trditve je saška vlada odredila preiskavo, katere uspeh je bil, da je potrdila, da je Košir že leta 1836 predlagal avstrijski vlasti, naj ukine pobiranje poštne pristojbine v gotovini in naj vprejje poštne znamke.

Leta 1874 je predložil Košir prvemu poštenu kongresu v Bernu obširen spis o svojih predlogih avstrijski vlasti za

vedbo poštne znamke in poenotenje poštne tarife, hoteč s tem doseči mednarodno priznanje. Njegov spis je nerezno obležal in je še danes v arhivu generalne poštne direkcije v Bernu.

Zadnja leta svojega življenja je Košir bival na Dunaju. Ko je opešal, so ga sprejeli v hiralnicu, kjer je dne 7. avgusta 1879 leta umrl.

V njegov spomin je Jugoslavija leta 1948 izdala posebno serijo spominskih znamk, na njegov rojstni hiši pa je bila istega leta vzdiana spominska plošča z besedilom: Oče poštne znamke.

Po več ko sto letih je danes po dolgotinem raziskovanju vesoljnemu svetu dokazano, da je bil Košir tisti, ki je dal s svojo idejo o poenotenju poštne tarife in vpeljave poštne znamke velik prispevek kulturnemu napredku.

Drobtinice iz zgodovine Beneške Slovenije

LETU 1518

Danjal De Rubeis, pomožni škof Oglejskega patriarha, je z dekretem 23. maja 1518 dovolil prebivalcem Tipane, da smejo sami pokopati mrlje, ako zaradi slabega vremena, sneg ali itd. slovenski vikar iz Njem ne bi mogel priti v treh-štirih dneh v Tipano. Večkrat se je zgodilo, da ni vikar mogel do Tipane po 15-30 dñi, zaradi deročnih potokov; v tem času so hranili mrlje izven vasi, v kakem »kanzonu.«

LETU 1598: KUGA V BREZIJAH
Leta 1598 je razsajala v Brezijah huda kuga (peste), tako da so ostali živi samo trije možje. Oblasti iz Vidma so ukazale sežgati vso vas in tisti trije možje niso smeli k ljudem, da bi ne prenesli kuge še po drugih vaseh. Dolgo časa so morali živeti v nekem »kazonu« na prevalu »Kamnjak«, nad Platišči; živež so jim nosili iz Platišč. Ko je izginila vsaka nevarnost kuge, so se povrnili zopet v Brezje.

LETU 1664: VELIKA LAKOTA

V BENECIJI

Vse polno ljudi je umrlo od lakote. Dne 18. aprila je umrla za lakotjo 60 let stari Simon Kabaj iz Grmaka, dne 15. maja pa 45-letni Kocijan Simac iz Seuc.

LETU 1692

je zgorelo župnišče (farouž) Sv. Lenarta in vse kar je bilo v njem.

LETU 1763

je bil ubit pri Molinah blizu Tarčeta en Slovenj, ko se je vračal domov iz sejma sv. Petra.

LETU 1778: VELIKA SUŠA

V BENECIJI

Od 15. novembra 1778 do 22. aprila 1779 ni padla niti kapljica dežja, ne snežga. Posahnila je skoraj vsa trta (venjika) in mnogo dreves. Zgorela je vsa gora Mija.

LETU 1700

dne 14. maja je prišel birmat otroke v cerkev sv. Lenarta sam ogleski patriarch Dijonizij Delfino.

LETA 1789: VELIKA BIRMA V FOJDI

Dne 23. maja je prišel birmat v Fojdo (Faedis) videmski nadškof Nikola Sagredo. Naval Slovencev, ki so pripeljali birmat otroke iz bližnjih in daljnih vasi, je bil tako velik, da je nadškof moral prekiniti birmanje in ga odložiti na popoldanske ure. Ob štirih popoldne, potem ko je bil napravljen red v cerkvi s posmožjo žendarjev, je zopet začel birmovati, pa število slovenskih birmancev je bilo tako veliko, da je birma končala še le eno uro popolnoči. (G. Piccini »Faedis«).

JOSIP STRITAR:

NA IPOTI V ŠOLO

*Kaj mudič me, oj zeleni in cvetoči travnik ti?
Lep si, ali v Šolo meni, ljubi travnik, se mudi.*

Urne ribice v potoki, rad bi vam tovariš bil; tekal, skakal bi po loki in metulje bi lotil.

Ptiček, ti utegneš peti, kar ti treba, znaš ti že; v Šolo moram jaz hiteti, kjer se bistrijo glavé.

Ali ko pa Šola mine, kakor ti bom, ptiček, prost; hej čez jarke in kritine! Travnik ves bo moj in gozd.

Kaj je življenje?

Misli ob začetku šolskega leta

Tople poletne noči so se zbrale na posmek živali in sova je prva spregovorila: »Kdo mi vše povedati, kaj je življenje?«

Slavec se takoj oglasi, rekoč: »Življenje je pesem!«

Krt pa pravi: »Jaz rjem pod zemljo in lovim črve, to je moje življenje.«

Metulj, ki je ves dan letal s cvetke na cvetko in srkal med iz njih, reče: »Življenje je srkanje sladkosti.«

Živiljenje je moč in svoboda,« je zaklicil orel.

Mimo priteče bogatinov sin, ki se je

vračal z veselice: »Vsi skupaj nič ne veste. Veselite se in uživajte, to je življenje.«

Mavilja, ki je doslej skromno postušala, pravi: »Življenje je delo brez prestantka!«

Čebela pa pripomini: »Življenje je sate, ki ga polni delo!«

Mimo pride modrijan in reče: »Najbolje sta odgovorila mavilja in čebela, zato živiljenje je res satje, ki ga vztrajno delo polni z medom.«

Mladina, ki stopaš v novo šolsko leto, posnemaj maviljo in čebelo!

narda, da mi bo učil in izrejal sina; nazadnje pa še poslom in hlapcem ostro zapovem, da bodo ravnali kakor do zdaj. In poslednji — kaj bi se plašil, saj predem čez mesec dni ali dva že nazaj; nekateri boj sem preživel, bog me je otel, gotovo me ne bo pahnili v nesrečo zdaj, ko me je sinu treba.«

Tako je mislil tisti večer Marko Kozjak.

Cetrtog poglavje

Glas gospodov hlapce kliče: Zor je, hitro mi ustajajte, brzo konjče napravljajte, jih sedljajte, obravljajte, se na vojsko naravnajte!

Narodna pesem.

Markov brat Peter Kozjak je sedel v svoji izbici blizu starega stolpa, ki je bil sezidan še v starodavnih časih, ko so jeli Slovenci posnemajo Avare in Franke, staviti na gričih trdnina stanišča, da bi branili tu svojo prostost. V tistih starih časih so bili sezidani tudi Kozjaki o-krogle stolpe na holmu in ohranili sebe v svoje slovensko ime čez vse čase nevarnosti, celo teden, ko se je naselilo po slovenskih gorah mnogo nemške in laške gospode, ki je vzela zemljo zase v posest in potem kakor dobro razdelila med

Modrijanci gredo po drva

po svoje povedal France Bevk

be. Od sedla mu je visela velika bisaga.

Modrijanci so ga ustavili in poprosili, naj razsodi v njihovem sporu. Pove naj jim po resnici, katera sekira je najostrešja.

Cigan je vzel prvo sekiro, preizkusil s palcem njen ostrino in jo vtaknil v bisago. Z drugo sekiro je storil isto. In s tretjo in s četrto — do zadnje. Modrijanci so debelo gledali in čakali, kaj poreče. Cigan pa je molčal. Ko je imel vse sekire v bisagi, je spodbodel konja in brž oddirjal. Modrijanci so se šele takrat zavedeli, da jih je cigan prevaril. Razsrdili so se in tekli za njim, da bi ga ujeli. Toda ciganov konj je bil hitrejši kot njihove noge. Komaj se jim je posrečilo, da so ujeli vsaj žrebe.

»Eh,« je dejal župan, ki je bil najmodrejši, »kaj pa smo s tem pridobili? Žrebe bo steklo za svojo materjo, mi se bomo po obrisali pod nosom. Da nam ne uteče, si moramo kaj pametnega izmisli.«

Stali so okoli žrebeta in razmišljali, v gube nabirali čela. In je bil zopet župan, ki je zadele pravo. »Žrebetu moramo naložiti tako breme, da ne bo moglo uteči,« dejal. Modrijanci pa so mu v en glas pritrili: »To je beseda!«

A kaj naj naložimo žrebetu? Vse, kar so imeli s seboj, so bile njihove oblike. Slekli so se in vse, kar so imeli na sebi, zmetali na hrbel žrebeta. Da niso bili čisto nagi, so si obdržali samo hlače. Le župan si je obdržal tudi kučno.

Toda komaj so žrebe izpustili, so vse moč zdirjalo za ciganom. Modrijanci pa na njim, a ga to pot niso mogli ujeti. Ostali so z dolgimi nosovi sred ceste.

Bili so brez žrebeta, brez sekir in brez oblike, v samih hlačah. Župan je bil še na najboljšem, ker je imel tudi kučno. To so Modrijanci šele tedaj opazili in šli nadenj. Vpili so: »Preklemani župan, ti si kriv, da nam je žrebe utekel. Če bi mi bili tudi ti vrgel svojo kučno na hrbel, bi se ne bilo moglo premakniti.« In v svoji jezi so mu jih naložili, kar jih je mogel nesti. Tako hudo pa tudi ni bilo. Župan je bil navajen še hujših stvari od svojih občanov.

Ko se jim je jeza ohladila, so znova razmišljali. Ali naj se vrnejo domov brez sekir, brez oblike in brez drž? To bi bilo le prehudo. Vsaj drva morajo prinesti.

Saj pojde tudi brez sekir. Na griču pred njimi je stalo mlado drevo. Sklenili so, da ga bodo izruvali. Župan se je z obema rokama oklenil debla, drugi župana, tretji drugega in tako naprej po vrsti.

Vlekli so in vlekli, da bi izruvali drevo, se napenjali, kar so imeli moči.

Tedaj je pribrenjal komar, sedel županu na vrat in ga pičil. Župan je spustil drž in se čofnil, da bi ubil komarja.

ZA NAŠE DELO

Gnoj je zlato

Ze večkrat smo povjedal to resnico, a naši kmetje dostikrat tistega neječe zapotip. Iz rahlega gnojnega kupa morejo padavine (daž, sneg) izprati dobre sostance, takuo de kmjet vozi na njivo prazno steljo. U rahlem kupu gnoja so raziskovalci konstatirali 67,5 gradu temperature; gnoj je u 22 tjednih zguba 48% organskih sostanc an 35% dušika. U dobro natoučenem kupu pa je temperatura u istem času le malo narastla an zguba organskih sostanc je znala 28% an 16% dušika. Zatuč je trjeba skrabjet, de se natouče gnojni kup takuo, de bo imeu gostoto testa an de ne bo mogu vanj prit ajar, gnoja pa tud ne izpirati daž. Buj ku je visok kup an buj ku so visoke strani, buj se usede.

Gnoj se naklada na en velik kup al u več manjših kupou. Buj ku je majhno gnojišče, buj visoki naj bojo kipi. Na dno gnojnega kupa dajte plast starega gnoja. Bakterije u starem gnuju djelajo dosti ogljike kisline, ki prepoji (impenjá) ves kup an zmanjša za polovico izgubo dušika med zdrenjem gnoja. Parporoča se, de u hlevu posujete po tleh s superfosfatom — po pou kilograma na dan — de se veže amoniak, ki izhlapeva (evaporizá), u netopliu amonijakalciju fosfat. U gnojnem kupu pa je superfosfatna kislina pruotiutež gnojnica, de gnoj zdrleje buj počas an se zatuč zmanjša izguba sostanc. Superfosfat razjeda parkle živini, zatuč ga muorate dat pod steljo.

Gnojni kup muora biti nimar malo mokar. Zatuč muora bit dno gnojišča nepropustno. Kup gnoja naj bo u senci. Kar je kup visok, ga pokrijte s 5 centimetru debelo plastjo natoučene zemlje, de ga ne bo izprau daž.

Kdaj an kakuò se uničijo sadni an vartni škodliuci?

U oktoberskih nočeh začnejo hoditi iz zemlje mali zimski pedici. Samci (maski), ki imajo razvita krila, ljetajo po varhovih dreves, kamor hodijo samice (femine), ki ne morejo ljetat. Oplojene samice znesajo u varhu drevesa 200 do 250 jajčec u kupčke po 20 do 40 skupaj. Jajčeca ostanejo čez zimo tam an mrz jim ne škoduje.

Kar drevje ozeleni, se parkažejo zelene gosenice (kosmati črvi), ki imajo na sprednji strani života tri, na zadnji pa dva para nog. Hodijo takuo, de mjerijo pedi an ker se parkažejo pred zimo, so ušafali ime zimski pedici.

Mlade gosenice zapredejo mlado listje an ga razjedajo. Potle se razjedejo po vejah an dostikrat oglodajo drevje do golega. Kar zrastejo, se spustijo po pajčinasti niti na zemljo, kjer se zabubijo an ostanejo tam do pozne jeseni.

Zimskoga pedica se narbuje lahko uniči s tjem, de se ne pusti iti samicam na drevesa. U oktobru parvežite okuo debla

lepljive pasove, na katjere se ujamejo samicice, kar grejo na drevo. Z usako ujeto samico se uniči 200 do 250 gosenic. Par škopljenu sadnega drevja z drevesnimi karbolineji se uniči tudi zimskega pedica, a ne takuo sigurno ku s tistimi pasovi, če so nastavljeni u pravem času.

Malemu zimskemu pedicu je podoban veliki zimski pedic, ki pa ni takuo močno razvitet ku parvi.

Jabolčnega zavijača se uničuje s tjem, de se skarbnuo pobjera čarvno sadje an se ga, če ni za nuc, zakoplie u zemljo al da živini za fuotar. Čarvrega sadja ne smijete spravljati.

Raunanje z vinskimi sodi

Naši kmetje tarpijo dostikrat veliko škodo zavoj tega, ki ne znajo prou raunat z vinskimi sodi. Tud narbujoše vino se lahko u slabem sodu zlo hitro pokuar. Vjedit muorate, de muora biti vino u sodrem nimar buj dobro.

Vinske sodi je trjeba nimar gledat, de se ohranijo zdravi an so usak čas paravljeni za jih napounit z dobrim vino.

Parpravo sodou za vino imenujemo kratko ovinjenje.

U dogah novih hrastovih sodou, čeglih je bila les dobro vležan (stagionan) so sostance, ki se topijo: farba od lesa an čreslovina. Tiste je trjeba odpraviti, če ne jih bo izpralo vino, ki bi se napounilo u tajne sodi an se sevjeta pokuarilo, ker vino potegne use tiste reči nase.

Velike nove sodi se izluži z marzlo vodo. Sod napounite z vodo do varhá; čez kajšnih 6 do 8 dni umazano vodo odlijete. Tuč napravite tarkajkrate, de je voda čista an brez savorja.

Buj majhne nove sodi se ovinate z vrelo vodo an sodu. Na usakih 100 litru je potrebljeno 10 litru vode an pest sodi. Vrelo raztopino ulite u sod; zaprti sod butajte sem an tja, ga postavite na eno an drugo dno an izpraznite, kar je voda še topla. Zavoj varnosti med tjem sod večkrat odprite, de zmanjšate pritisik pare, ki lahko izvarže tap. De se les dobro izluži, ponovite tisto vinjenje večkrat.

Zlo dobra za oviranje novih sodou je tud vodna para, a tuč je zlo komplikirano. U useh teh primjerih po izluženju izplaknite sod z marzlo vodo. Dobro je tud, če ga še zakuhate z navadnim zdravim vinom, de ušafa vinski duh.

Takuò parpravljene novih sodou ne smijete nucat sobit za buvojše vino, ampá od začetka za buj navadna vina, mošt ali jabolčnik an še tisto pustite u njih le malo časa. Glih takuo ovinate popravljene sodi, če se je ustavila tud samo ena nova doga.

S starimi sodi pa muorate raunati tkuole: preca kar iztočite use vino, jih muorate dobro izprat, umit z marzlo vodo an kar se je voda iz njih izcedila an so se zadost posušili, jih narahlo zažveplate an dobro zataknete.

hudo me je pogledal, kakor sam Bog nas varuj in sveti Til! Poznal sem jih nekaj tega rodu, pa takega še ne, ko je ta gospod brat, — jaz ne vem, ali je brat. Raca na vodi! Precej ko je odvrgel lupino, in ko je dete kobacalo še po štirih, sem vedel, da se izvrže po bogvem. Tako bi bil Ožbe še dalje premišljeval Petra, ko ne bi bil prišel do gospodarjeve sobe.

Malo časa potem so sedeli pri mizi: Marko, njegov sinec Jurček in temnoljni stric Peter. Oče je sedel resen za mizo; tudi navadno veselo brbljanje nedolžnega dečka je ponehalo; stric je bil pa že tako malo zgovoren, ali bolj prav, nikoli ni govoril, ako ga ni nihče vprašal.

Morda nisi še slišal, brat Peter, da je naš vladar cesar Friderik v veliki nevernosti, da ga drži Vitovec zajetega. Otodi je bil cesarski jezdec, stari moj prijatelj, pri meni, ki mi je to sporocil.

Peter povzdigne oči in se naredi, kakor da bi hotel reči: »Kaj meni mar? Bodis cesar tu, ali tam, ali nikjer, jaz ga ne iščem.« Vendar odgovori naposled, po dolgem molku: »Nisem še slišal. Kdo bo meni povedal?« Zadnje besede zaničljivo zategne.

Povem ti torej, da gredo kranjski vižeti Frideriku na pomoč in, to se ve, jaz

moram iti še njimi. Sramota bi bila zame, da ne bi šel.«

»Ti greš?« vpraša Peter čudec se.

»Za ta čas, da pridek zopet nazaj, te prosim, brat Peter, boš popustil svojo izbo in oskrboval grad, mojo, mojega sinu in svojo domačijo. Bodis kakor človek, pečaj se z ljudmi, zlasti pa ti naročam: paži mi na dečka, da se mu kaj ne primeri. V zadnji reči ti pokličem pomagača, očeta Bernarda iz Zatičine, da mi bo učil in vzrejal sinu. Ako bi se mi primerilo na vogni kaj neprizakovanega, — saj me menda razumeš — pustim oporoko v zatičkem kloštru: oskrbuji ti mojemu sinu reči, dokler ne doraste.«

Bodis, da se je Petru res zbudila iskrica dobrega namena v srcu, bodis da ga je genilo in presuniло, ko je videl, da ga vendar še nekaj čislajo, ali pa, da se je nalača potuhnil: razvedri se mu je lice, kakor še nikdar poprej, segel je bratu v roko in obljudil, da mu bo zvesto skrbel za blago in sina.

»Prosim te torej, pusti svoje učenosti, skrib za moje in svoje imetje; saj dokler bom jaz kaj imel, tudi ti ne boš trpel po manjkanja. Zraven tega pa ti izročam najdražje, kar imam, svoje dete. Saj viđiš, ako mi vzame njega Bog, da tudi zame ni nobenega veselja več na tem sve-

tu, in da še njim umrje staro naše ime, slavno iz davnih časov. Komu ga morem laže izročiti ko tebi, svojemu bratu?« Tako je govoril gospod Marko.

»Zakaj bi ga izročal drugim, jaz ti bom ohranil in ubranil po svoji moći vse,« odgovori Peter.

Deček vsega pogovora ni poslušal. Sredi sobe je dražil malega psička, ne pažeč, kaj govori stric, ki ga je imel navadno gledati le izpod obrvi.

»Jurij!« ga pokliče oče. In ko pride deček bližu, mu pravi: »Jurij, tukaj strica moraš slušati, dokler ne pride domov. Glej, da te bodo hvailili in radi imeli. Pa oče Bernard pride jutri. On te bo učil, tudi njemu bodi pokoren, in kar ti poreče, vse voljno storil. Tako mi boš delal veselje!«

»Kam pa vi greste, oče?«

»Jaš grem na vojno, ti pa ostaneš doma s stricem.«

»Ne, oče, jaš grem z vami, jaš ne ostaneš pri stricu, stric so hudi,« pravi deček in solze ga oblijo.

»Kdo ti je pravil, da je stric hud? — se oglaši Peter, in na obraz se mu uleže megla, kakor poprej, toda premisli se in reče nekaj bolj tolažljivo: »Nič ne verjam, deček, stric ni hud; saj ne grize.«

Oče je tolažil dečka, kakor je vedel in

znal in mu obetal lepih reči iz vojne. Peter pa je nazadnje še enkrat objubil, da se bo trudil privaditi si sina in druge ljudi in da bo zvesto oskrboval vsa opravila.

Potem pa se je zaklenil v svojo stanico, in hlapce Ožbe, ki je imel to noč mnogo dela v hlevih in na dvoru, je pravil, da je videl tisto noč posebno dolgo luč v njegovih oknih. Kaj je Peter premislival tisto noč, ali se je namenil že tačas, kako bo ravnal pozneje, tega ne vemo ne iz pisem, ne iz drugih poročil.

Druži dan popoldne je zasedlo krdečke hlapce na dvoru grada Kozjaka iskre konjiče, krdečke mladih brdkih mladenčev iz doline. Stari Ožbe je držal osedanje vrancu za brzdo. Tam pod kamenitim podstrelkom je stal Marko Kozjak v bleščeli vojni opravi, prepasan z velikim vitezovim mečem. Zadnjikrat je še opomnil domačo družino, naj bodo pazljivi in pokorni kakor doslej, zadnjikrat je poljubil mladega sinu, se zavilhtel na konja, in — jezdci so zdržali skozi grajska vrata.

Od vseh strani, iz gradov na holmljih, so hiteli kranjski plemenitaši s svojimi hlapci in kmeti proti beli Ljubljani. Precej velika vojska se je vzdignila od tu proti Celju, da bi odpodila Vitovčeve cete in otela cesarja. (Se nadaljuje)

ZIVINA ZA ZAKOL

	po kg.
Krave	L. 215 do 230
Voli	» 240 » 255
Jenice	» 255 » 275
Teleta	» 420 » 475
Ovce	» 145 » 155
Koze	» 90 » 100
Jagnjeti	» 320 » 340

ZIVINA ZA REJO

	po glavi
Krave mlekarice	L. 13800 do 17300
Jenice breje	» 14300 » 16600
Prašiči do 20 kg	» 9000 » 11500

ŽITARICE

	po kuintalu
Pšenica	L. 6800 do 7100
Sjerak	» 3900 » 4200
Pšenična moka (0)	» 9700 » 9800
Sjerkova moka	» 4600 » 5000

PERUTNINA-ZAJCI-JAJCA

	po kg.
Pšenčeta (polli)	L. 600 do 650
Kokoši	» 580 » 650
Gosi	» 380 » 450
Race	» 500 » 550
Zajci	» 250 » 270
Jajca (usako)	» 26 » 28

GRADBENI LES V HLODII

	kubični m.
Bukov	L. 15100 do 16500
Smreka (Brina)	» 16700 » 18000
Oreh	» 18500 » 21000
Jesen	» 18500 » 21000
Čerješnja	» 17000 » 19000</